

Thema 2: Het primitief geld

Primitief geld

niet-conventionele betaalmiddelen

In vele afgezonderde gemeenschappen was ruilhandel met primitief geld, tot nog lang in moderne tijden, de motor van de lokale economie.

Dit 'pseudo-geld' waren voorwerpen die, binnen een bepaalde cultuur, door iedereen werden geaccepteerd als ruilmiddel en die een bekende (afgesproken) waarde hadden.

The block contains three small images illustrating primitive money: two cowrie shells, a bone, and a coin.

Kauri-schelpen

Cypraea Moneta, ook p'pa monie genoemd

De kauri die vooral voorkomt in de warme wateren van de Indische en Stille Oceaan, begon haar tocht zowel over zee als over land en groeide uit tot het meest gebruikte betaalmiddel van de handelsnaties van de Oude Wereld.

In grote delen van Azië, Afrika, Oceanië, en her en der ook in Europa, kon men ermee terecht.

De oudste sporen van dit gebruik als betaalmiddel dateren uit de 13de eeuw vC. en zijn teruggevonden in China op bronzen voorwerpen.

Antieke Chinese munten

De oude Chinezen maakten al tijdens de Shang-dynastie (ca. 1700-1122 vC) gebruik van een aantal primitieve betaalmiddelen.

Voor kleinere transacties werden oorspronkelijk de huisjes van de kauri, of porseleinslak, gebruikt; een veelvoorkomende praktijk in (Aziatische) samenlevingen tot in recente tijden.

Vanaf de vroege Zhou-dynastie (ca. 1122 - 221 vC), werden er kleine bronzen klompjes gegoten, die de echte kauri's vervingen. Deze primitieve 'muntjes' waren meestal voorzien van eenvoudige karakters.

Ze staan bekend onder allerlei benamingen, zoals 'Mieren-neus-geld'. Deze aanduiding slaat op het gebruik uit vroege tijden om de oren en neusgaten van overledenen met deze primitieve munten vol te stoppen, kennelijk bedoeld om mieren tegen te houden.

Mieren-neus-geld: bronzen klompje dat aan een Kauri doet denken. Het werd zowel als betaalmiddel als voor rituele doeleinden gebruikt. lengte: 19 mm

De Chinese samenleving had al vroeg, vanaf het begin van de Zhou-dynastie (ca. 1122 - 221 vC), de kenmerken van een geld-economie.

De eerste ruilmiddelen waren zaken zoals edelstenen, zijde en bronzen gebruiksvoorwerpen. Deze bronzen gebruiksvoorwerpen, zoals messen en spaden werden later speciaal vervaardigd om als ruilmiddel te dienen.

In de loop van de tijd verdween de dubbele functie van gebruiksvoorwerp en ruilmiddel en veranderden ze in echte munten, die alleen voor wat de vorm betreft nog naar de oorspronkelijke functie verwijzen.

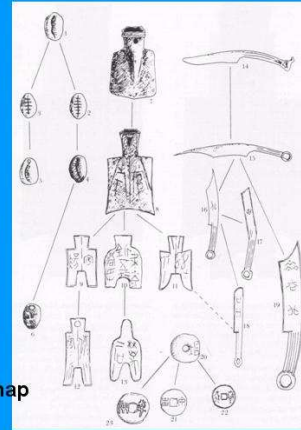
Voorbeelden zijn zogenaamde mes- en spademunten.

Bronzen munt in de vorm van een mes, periode der Strijdende Staten (481-221 vC)

China van gereedschap tot munt

Naast de spade- en mes-munten ontstonden tijdens de periode van de 'Strijdende Staten' de eerste ronde munten, eveneens gegoten uit brons en voorzien van een rond gat in het midden.

Ze waren aan de voorkant voorzien van primitieve Chinese karakters, meestal een aanduiding van de naam van de stad of staat van herkomst.

Uit deze tijd stammen ook de eerste ronde munten met een vierkant gat.

Deze vorm zou meer dan tweeduizend jaar het kenmerk zijn van de haast alle Chinese munten

Ronde munt (met vierkant gat) uit de Zhou-dynastie; De primitieve karakters duiden de waarde aan.

Oudste
Chinees bankbiljet
Ming-dynastie
Keizer T'ai Tsu
1400 nC

waarde 1000 cash

stapeljes munten
in het biljet
symboliseren de waarde

1 Chinese cashmunt

Munten uit porselein

Ooit werden ze gebruikt als betaalmiddel: de bijzondere porseleinen munten met Chinese of Thaise opschriften in verschillende vormen en kleuren.

Deze munten, in Thailand *pee* munten genoemd, waren eigenlijk fiches. Ze werden gebruikt door Chinese gokbazen uit Bangkok en omgeving. Aan het einde van het spel konden de spelers de fiches inwisselen voor 'echt' geld.

Aan het begin van de 19^e eeuw werden de speelmunten meer en meer als echt geld gebruikt. De regering verbood dit, omdat vervalsingen, en de oncontroleerbare toename van de munten, de economie bepaald geen goed deden.

Ruwe lat : Tijgertong

Deze langwerpige muntstukken werden in het noorden van Thailand en Laos van de 14^e - 19^e eeuw gebruikt als betaalmiddel.

De munt heeft verschillende inheemse namen zoals: Ngoen Hoi, Ngoen Tjieng of Ngoen Lat.

De Europese benaming tijgertong-geld is ontleend aan de vorm en de afbeelding van de tongpapillen van de Indische tijger.

Bronzen gegoten geldstuk, 14^e - 19^e eeuw, Laos en Thailand

Gladde lats :

'**Leech-money**', in de vorm van een bloedzuiger, met 3 instempelingen circuleerde in Thailand en Laos, 14^e - 16^e eeuw

'**Canoe-money**', lokaal betaalmiddel in de typische vorm van een kano, in gebruik in de Gouden driehoek, 13^e - 19^e eeuw

zwaar om dragen

'stone-money'

Het stenen geld van Yap, een eiland in Micronesië, is waarschijnlijk een van de meest aparte betaalmiddelen ter wereld.

De stenen variëren van een paar cm tot kolossen van 15 ton.

De ronde of ovale stenen, met een opening in 't midden, ontlene hun waarde aan de relatieve zeldzaamheid van het gesteente – aragoniet – en deels aan de inspanningen en risico's, verbonden aan het uithakken en vervoer van de stenen per vlot.

Opiumgewichten

zijn gewichten die door de bergvolkeren in Thailand, Laos en Cambodja tussen de 16^e-19^e eeuw gebruikt werden om goederen af te wegen.

De uit brons, koper, ijzer of lood gegoten gewichten variëren van enkele grammen tot enkele kilo's en hebben meestal de vorm van dierfiguren op een voetstuk

De gewichten zijn soms geijkt en dragen dan een keurmerk van de regering van het toenmalige Birma. In zekere zin zijn ze als een vorm van primitief geld te beschouwen omdat de Birmese regering indertijd zelf geen geld uitgaf maar de ruilhandel stimuleerde, o.a. door het ijken van de gewichten.

'Bullet-money'

kogel-geld

Tical, Phot-duang oude Thaise munt Siam 1851 - 1861

Kogelgeld van Portugees Malacca versierd kogelschroot uit 17^e eeuw

Pre-monetaire items in Gallië

De Oude Belgen leefden vooral van de jacht en van wat moeder-aarde hen schonk

Zo af en toe stopten ze dan ook iets terug in de grond uit dankbaarheid en om de goden gunstig te stemmen

Ruim 4000 jaar geleden werd in de bodem van Centraal-Europa volop erts ontgonnen, tot metaal verwerkt en gedeeltelijk als offergeld teruggeschonken aan de bodem.

Primitieve ruilmiddelen in Afrika

Kongo NKUTSHU / MBOLE

Deze koperen enkelbanden werden gedragen door mannen en vrouwen.

Er waren meerdere maten, ieder met een eigen naam. De kleinste had een doorsnede van 15 cm en de grootste een van 35 cm, deze heette 'reus'.

De banden werden vooral als bruidsschat gebruikt.

Enkelring van de Mbole (Kongo)

In gemeenschappen zonder sloten en broekzakken is de meest veilige plaats om waardevolle zaken te bewaren, ze mee te dragen op het lichaam, of ze door de vrouw te laten dragen.

Het meest bekende betaalmiddel in West Afrika was wel de manilla van het Birmingham-type, die men pas met veel moeite na WO II uit de inlandse Nigeriaanse economie heeft kunnen verwijderen en vervangen door munten en bijtellen.

Het woord **manilla** zelf betekent 'metalen (hand)ring'

Kissi-penny de munt met een ziel

Deze gedraaide ijzeren staaftjes werden als betaalmiddel gebruikt in Liberia en Sierra-Leone, 19^e-20^e eeuw

Als de Kissie was gebroken kon de ziel ontsnappen en verloor de munt haar waarde. De lokale medicijnman kon, tegen een kleine vergoeding, de ziel terug herstellen.

